

Тамара Гуртовенко

МАІ: внесок в актуалізацію дослідження інформаційної культури

Міжнародна Академія інформатизації (МАІ) — це міжнародна громадсько-наукова організація з центром у Москві, яка функціонує з 1991 р. і займається прогнозуванням основних тенденцій інформатизації світового суспільства. Серед численних напрямів діяльності Академії чільне місце посідають дослідження інформаційної культури, що здійснюються в межах однойменного Відділення МАІ.

Створення Відділення інформаційної культури (президент Ю.Зубов*) мало за мету об'єднати вчених різного галузевого профілю, різної концептуальної спрямованості, з різноманітних вузів та наукових установ для дослідження інформаційної культури як гуманітарної основи інформатизації. Серед дійсних членів і членів-кореспондентів Відділення — філософи й соціологи, філологи та історики, книго- та мистецтвознавці, бібліотеко- й бібліографознавці, інформатики й технічні науковці, представники багатьох інших галузей з різних держав, зокрема й з України.

Ефективною формою співпраці дослідників інформаційної культури стали міжнародні наукові конференції, які Відділення проводить щорічно в Новоросійську спільно з Краснодарським регіональним відділенням МАІ. Ці заходи відбуваються в межах щорічного Міжнародного форуму інформатизації і входять до програми тих з його конгресів, предметом обговорення яких є проблема взаємодії інформації та особистості. Відбулося вже чотири таких конференції: «Інформаційна культура спеціаліста: гуманітарні проблеми» (1993); «Людина в світі мистецтва: інформаційні аспекти» (1994); «Інформатизація та проблеми гуманітарної освіти» (1995); «Інформаційна культура особистості: минуле, сучасне, майбутнє» (1996).

Організаторами цього циклу зльотів науковців, окрім названих відділень МАІ, стали Московський державний університет культури та Краснодарська державна академія культури при сприянні Державного комітету з вищої освіти та Міністерства культури Росії.

Спеціалізовані наукові конференції з інформаційної культури викликали активний інтерес у широкого кола вузівських фахівців. Це вчені з МДУ ім. М.В.Ломоносова, Московської державної консерваторії ім. П.І.Чайковського, Всеросійського державного інституту кінематографії, Російської академії друку, багатьох українських та російських вузів культури й вищих навчальних закладів іншого профілю.

Не менш колоритний перелік наукових установ, представники яких брали участь у названих конференціях: Міжнародна асоціація емпіричної естетики, Інститут людини РАН, Російський інститут мистецтвознав-

ства РАН та Російський інститут історії мистецтв, Інститут інформатизації освіти МАІ та Центр міжнародної освіти при МДУ, Всеросійський центр вивчення громадської думки, Всеросійська книжкова палата, Російська державна та інші наукові бібліотеки, Російський інститут культурології, Державний російський музей та Державна Третяковська галерея, а також з України — Інститут літератури ім. Т.Шевченка та Інститут досліджень діаспори (обидва — НАН України).

Отже, названий цикл конференцій для численних науковців різного галузевого та різнофункціонального профілю, і досвідчених, і початківців (за даними «відомостей про авторів») став трибуною для апробації своїх міркувань щодо такого неординарного явища, як інформаційна культура, котра стає об'єктом необмеженого колективного дослідження. Це значною мірою сприяє синтелектуалізації, тобто *створенню методом сумісної інтелектуальної дії нової наукової теорії — теорії інформаційної культури*. Ці заходи виконують також важливу науково-просвітницьку функцію, розширюючи міжфаховий кругозір спеціалістів.

Матеріали всіх чотирьох конференцій¹, а також збірник статей², підготовлений на основі першої з них, відразу стали бібліографічною рідкістю, оскільки не надійшли до фондів бібліотек України. Лімітований кількістю в 300 прим. тираж, розрив міжнародного інформаційного простору обмежили можливості широкого кола зацікавлених фахівців, науковців та студентів ознайомитися з цими публікаціями. Тому пропонуємо коротке узагальнення розглянутих на цих конференціях проблем, згрупувавши їх у два умовних блоки: науковий та освітній.

Науковий аспект. Теоретичні розробки проблем інформаційної культури вважаються винятково перспективними та цінними стосовно розвитку суспільства й окремих особистостей, зокрема такої когорти, як галузеві фахівці. У сучасній науці питання інформаційної культури не опрацьоване необхідною мірою. Спеціальні наукові дослідження цього явища мають бути організованими як на емпіричному, так і фундаментальному рівнях. Ученими вже зроблено певну спробу осмислити фундаментальні теоретико-методологічні проблеми інформаційної культури суспільства та особистості, їх філософські та гносеологічні підвалини. Здебільшого інформаційна культура інтерпретується в контексті інформатизації суспільства. Зокрема в публікаціях здійснюється загальнотеоретичний, культурно-історичний та організаційний аналізи проблеми інформатизації, приділяється увага соціальним аспектам функціонування в суспільстві знань та інформації, розглядаються питання взаємозв'язку інформації і культури, висвітлюються правові та етичні сторони інформатизації, а також порушуються регіональні проблеми інформаційно-культурного розвитку населення.

Освітній аспект. У цьому блоці проблем інформа-

* Юрій Сергійович Зубов — д.п.н. за спеціальністю бібліотеко- та бібліографознавство, проф., завкафедрою галузевих інформаційно-бібліографічних ресурсів Московського державного університету культури, дійсний член МАІ.

ційної культури прослідковуються два напрями їх розв'язання.

Перший — це інформатизація освіти в цілому, а особливо гуманітарної, яка, на відміну від технічної, за змістом навчання нібито не так гостро потребує комп'ютеризації, але з точки зору дидактики вона їй не менш необхідна. У такий спосіб має бути закладено технологічний фундамент під формування інформаційної культури. У доповідях було порушено загальні питання інформатизації гуманітарної освіти, розглянуто складності комп'ютеризації навчального процесу в гуманітарних вузах та викладання в них інформаційних дисциплін, а також проаналізовано психолого-педагогічні особливості інформатизації освіти.

Другий напрям — це обов'язкове викладання в усіх навчальних установах таких, приміром, дисциплін, як «Інформаційна культура особистості», «Інформаційна культура спеціаліста», щоб таким чином формувати інформаційну культуру суспільства. До висвітлення проблеми формування інформаційної культури шляхом спеціального навчання та виховання звернулося чимало доповідачів. Розгляд цього питання розпочався вже на першій конференції, де було запропоновано до обговорення розроблену Ю.Зубовим та І. Андреевою програму вузівського курсу «Інформаційна культура особистості». Третя конференція, як повністю освітня, значною мірою була зорієнтована на обговорення подібних до названої дисциплін, котрі викладаються в багатьох вищих навчальних закладах, зокрема й в Україні. До речі, «Бібліотечний вісник» змістив у порядку обговорення статтю³ з цієї проблеми учасниці даної конференції⁴, однієї з перших створювачів програми «Основи інформаційної культури»⁵, доцента Харківського державного інституту культури Є.Медведевої, яка послідовно та плідно працює над впровадженням ідеї інформаційного навчання користувачів.

Певна річ, що обидва розглянуті освітні напрями формування інформаційної культури мають доповнювати один одного. Так само, як у цілому в тісному

взаємозв'язку повинні розроблятися умовно розгалужені в цьому огляді науковий та освітній аспекти розвитку інформаційної культури. Досліджувати її можливо лише зважаючи на її спорідненість з бібліотечно-бібліографічною культурою. Тому на вказаних конференціях чільне місце посіла бібліотечно-бібліографічна проблематика. Обговорювалися особливості розвитку цієї галузі в інформаційному суспільстві, її роль у формуванні інформаційної культури, проблеми підготовки бібліотечних та інформаційних кадрів загалом. Особлива увага до цієї сфери діяльності пояснюється деякою мірою ще й тим, що саме в ній трудяться основні організатори та більшість учасників конференції.

У тематиці конференцій відчувається також мистецько-художня прихильність лідерів - організаторів даних форумів⁶. Здебільшого інформаційна культура розглядалась як фактор художнього розвитку особистості. Друга конференція повністю була підпорядкована мистецькій тематиці. Обговорювалися інформаційні аспекти взаємодії людини зі світом мистецтв, проблеми формування художньої культури особистості та суспільства, висвітлювалася комплексна тема «Художня освіта та інформаційні проблеми мистецтвознавчих дисциплін».

Інформаційна культура, певно, є тим рівнем відповідності інформаційних можливостей інформаційним потребам, який сприяє гармонізації стосунків, до чого в кінцевому підсумку прагне людство.

Цикл конференцій МАІ з інформаційної культури продовжується. Восени цього року проводиться вже п'ята - під назвою «Інформаційне суспільство: культурологічні аспекти та проблеми». Предмет чергового обговорення науковців - місце культурології та суміжних наук і сфер діяльності в інформаційному суспільстві межі ХХ-ХХІ ст. Інформаційна культура суспільства й особистості розглядається тут як новий напрям у теорії та практиці інформаційно-культурної діяльності.

¹ Информационная культура специалиста: гуманитарные проблемы: Междунар. науч. конф., Краснодар - Новороссийск, 23-25 сент. 1993 г.: Тез. докл. / МАИ. - Краснодар, 1993. - 250 с.; Человек в мире искусства: информационные аспекты: Междунар. науч. конф., Краснодар - Новороссийск, 7-10 сент. 1994 г.: Тез. докл.: В 2 ч. / МАИ. - Краснодар, 1994. - 404 с.; Информатизация и проблемы гуманитарного образования: Междунар. науч. конф., Краснодар - Новороссийск, 14 - 15 сент. 1995 г.: Тез. докл. / МАИ. - Краснодар, 1995. - 446 с.; Информационная культура личности: прошлое, настоящее, будущее: Междунар. науч. конф., Краснодар - Новороссийск, 11 - 14 сент. 1996 г.: Тез. докл. / МАИ. - Краснодар, 1996. - 490 с.

² Проблемы информационной культуры: Сб. статей / Под ред. Ю.С.Зубова и И.М.Андреевой. - М.: Изд-во Моск. гос. ун-та культуры, 1994. - 215 с.

³ Медведева Е. Концептуальная модель информационного навчання користувачів // Бібл. вісн. - 1997. - №2. - С.4-7.

⁴ Медведева Е.А. Информационная культура как предмет преподавания в системе высшего образования // Информатизация и проблемы гуманитарного образования: Междунар. науч. конф., Краснодар - Новороссийск, 14-15 сент. 1995 г.: Тез. докл. / МАИ. - Краснодар, 1995. - С.67-68.

⁵ Медведева Е.А. Основы информационной культуры: (Программа курса для вузов) // Социолог. исслед. - 1994. - №11. - С.59-67.

⁶ Зубов Ю.С. Библиография и художественное развитие личности - М.: Книга, 1979.- 144 с.